

Sygn. akt V ACa 7/17

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 28 lutego 2018 r.

Sąd Apelacyjny w Gdańsku – V Wydział Cywilny w składzie:

Przewodniczący:	SSA Jacek Grela (spr.)
Sędziowie:	SA Barbara Rączka-Sekścińska SA Hanna Rucińska
Protokolant:	sekretarz sądowy Małgorzata Naróg

po rozpoznaniu w dniu 14 lutego 2018 r. w Gdańsku na rozprawie

sprawy z powództwa J. D. i J. J.

przeciwko Skarbowi Państwa - Dyrektorowi (...) T.

o zapłatę

na skutek apelacji powodów

od wyroku Sądu Okręgowego w T.

z dnia 29 września 2016 r. sygn. akt I C 556/16

I. prostuje komparycję zaskarżonego wyroku w ten sposób, że stroną pozwaną: „Skarbowi Państwa – (...) w T.”, oznacza jako: „Skarbowi Państwa – Dyrektorowi (...) T.”;

I. uchyla zaskarżony wyrok w punkcie I (pierwszym) w części obejmującej roszczenia wywodzone z niewątpliwie niesłusznego tymczasowego aresztowania, znosi postępowanie w tym zakresie i przekazuje sprawę odnośnie tych roszczeń Sądowi Okręgowemu w T. Wydziałowi II Karnemu;

II. oddala apelację w pozostałej części;

III. zasądza od każdego z powodów na rzecz Skarbu Państwa – Prokuraturii Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej kwotę po 18.750 (osiemnaście tysięcy siedemset pięćdziesiąt) złotych tytułem zwrotu kosztów postępowania apelacyjnego.

Na oryginale właściwe podpisy.

Sygn. akt V ACa 7/17

UZASADNIENIE

Powodowie J. D. i J. J. wnosili o zasądzenie od pozwanego Skarbu Państwa – Dyrektora (...) T. kwot po 5.706.342,42 zł. na rzecz każdego z nich.

Pozwany wnosił o oddalenie powództwa (tom. VII, k. 1262- 2172).

Wyrokiem z dnia 29 września 2016 r. Sąd Okręgowy w T.:

I. oddalił powództwo,

II. zasądził od każdego z powodów J. D. i J. J. na rzecz Prokuraturii Generalnej Skarbu Państwa w W. kwoty po 7.200,00 zł. (siedem tysięcy dwieście) z tytułu zwrotu kosztów procesu,

III. nie obciążył stron kosztami sądowymi.

Podjęte rozstrzygnięcie Sąd Okręgowy uzasadnił w następujący sposób:

Powodowie byli jednymi współnikami spółki z o.o. (...) w T.. Ich udziały były równe. Spółka prowadziła działalność w zakresie sprzedaży paliw płynnych.

Urząd (...) w T. wydał w stosunku do spółki (...) szereg decyzji dotyczących ustalenia wysokości podatku akcyzowego. Decyzje te wymieniono na k. 1585 akt.

Na skutek odwołań zostało wydanych szereg decyzji Dyrektora (...) T.. Decyzje te wymieniono na k. 1585-1586 akt.

W dniu 1 grudnia 2005r., po rozpoznaniu wniosku Prokuratora Okręgowego w T., Sąd Rejonowy w T. wydał postanowienia o tymczasowym aresztowaniu powodów J. J. (tom. V, k. 919) i J. D. (tom V, k. 925) na okres 3 miesięcy – od dnia 29 listopada 2005r. do 28 lutego 2006r.

Obaj powodowie byli podejrzani o to, że:

I. w okresie od 1 października 2003r. do 30 czerwca 2004r. w T. i G., działając w celu osiągnięcia korzyści majątkowej brali udział w zorganizowanej grupie przestępczej, do której należeli (oprócz nich): W. L., K. S., Z. W. i inne osoby, której celem było popełnianie przestępstw w ramach legalnie zarejestrowanej firmy Przedsiębiorstwo (...) spółka z o.o. polegającej na poświadczaniu nieprawdy w dokumentacji księgowej spółki, popełnianiu przestępstw karno – skarbowych oraz podejmowaniu czynności mających na celu ukrycie, bądź udaremnienie stwierdzenia przestępnego pochodzenia środków płatniczych pochodzących z korzyści związanych z popełnieniem przestępstwa - tj. o przestępstwo z art. 258 § 1 k.k.

II. w okresie od 1 października 2003r. do 30 czerwca 2004r. w T. i G., działając w ramach zorganizowanej grupy przestępczej, opisanej w punkcie I, wspólnie i w porozumieniu z wymienionymi wyżej osobami, w wykonaniu powziętego z góry zamiaru, w krótkich odstępach czasu i w podobny sposób, czyniąc sobie i innym osobom z popełnienia przestępstwa stałe źródło dochodu, w ramach działalności Przedsiębiorstwa (...) spółka z o.o. w T. jako Prezes Zarządu (J. J.) i jako Wiceprezes Zarządu (J. D.) dokonali uszczuplenia należności publicznoprawnych w postaci podatku akcyzowego w łącznej wysokości co najmniej 18.800.000,00 zł. poprzez nieujawnienie organom podatkowym przedmiotu i podstawy opodatkowania w ten sposób, że sprzedali do firmy (...) w G. k/S. olej opałowy lekki (...) w łącznej ilości co najmniej 20 mln litrów, zakupiony wcześniej legalnie w (...) w G. z przeznaczeniem na cele grzewcze, za gotówkę i bez sporządzania jakiegokolwiek dokumentacji księgowej, natomiast w prowadzonej dokumentacji wykazali sprzedaż tego produktu odbiorcom indywidualnym na podstawie pobranych od nich oświadczeń i wystawionych paragonów fiskalnych oraz dowodów (...), które zostały sfalszowane lub wystawione fikcyjnie, a sprzedaż taka w rzeczywistości nie miała miejsca, w wyniku czego dokonali uszczuplenia wymienionych powyżej należności publicznoprawnych w postaci podatku akcyzowego, czym działali na szkodę Skarbu Państwa reprezentowanego przez Urząd (...) w T. - tj. o przestępstwo z art. 54 § 1 k.k.s. i art. 56 § 1 k.k.s. w zw. z art. 37 § 1 pkt 1,2 i 5 k.k.s. w zw. z art. 6 § 2 k.k.s.,

III. w okresie od 1 października 2003r. do 30 czerwca 2004r. w T. i G., działając w ramach zorganizowanej grupy przestępczej, opisanej w punkcie I, wspólnie i w porozumieniu z wymienionymi wyżej osobami, w wykonaniu powziętego z góry zamiaru, w krótkich odstępach czasu i w podobny sposób przyjmowali w gotówce pieniądze w łącznej kwocie co najmniej 31.494.841,08 zł., pochodzące z korzyści związanych z popełnieniem czynu zabronionego, opisanego w pkt. II, w celu udaremnienia, bądź ukrycia źródła ich pochodzenia, czyniąc sobie z tego procederu stałe źródło dochodu tj. o przestępstwo z art. 299 § 1, § 5 i § 6 k.k. w zw. z art. 65 k.k. w zw. z art. 12 k.k.

Postanowienia o tymczasowym aresztowaniu zostały utrzymane w mocy przez sąd II instancji (tom. V, k. 922 i k. 928).

Na skutek wniesienia aktu oskarżenia przed Sądem Rejonowym w T. toczyło się przeciwko powodom postępowanie karne pod sygnaturą II K (...).

Wyrokiem z dnia 23 grudnia 2014r. powodowie zostali uniewinnieni od stawianych im zarzutów (tom. V , k. 1065 v). Dnia 17 września 2015r. wyrok ten został utrzymany w mocy przez sąd II instancji (tom. VI, k. 1070).

W dniu 10 kwietnia 2006r. spółka z o.o. (...) złożyła wniosek o upadłość sporządzony dnia 5 kwietnia 2006r. (tom. I , k. 122). W jego uzasadnieniu wskazano, między innymi, że na moment sporządzenia sprawozdania nie ma możliwości kontynuacji działalności gospodarczej z powodu braku możliwości uzyskania kredytu, braku wystarczających środków własnych oraz odmowy przez głównego dostawcę zwiększenia jego zaangażowania w formie kredytu kupieckiego i skierowania do windykacji bieżącego zadłużenia w kwocie 3.407.698,06 zł. na rzecz (...) spółka z o.o. Wyjaśniono także, że wobec wnioskodawcy nie został wydany żaden tytuł egzekucyjny oraz tytuł wykonawczy w postępowaniu sądowym i egzekucyjnym. Natomiast Naczelnik Urzędu (...) wydał decyzję nr (...) określającą wysokość zobowiązania podatkowego z tytułu podatku akcyzowego tylko za miesiąc grudzień 2003r. z tytułu sprzedaży oleju opałowego na cele inne niż opałowe na kwotę 2.049.275 zł. wraz z należnymi odsetkami od dnia 25.01.2004r. do dnia 5.04.2006r. na kwotę 621.801 zł. Poza tym, Izba Celna w T. wydała zarządzenie zabezpieczenia ruchomości na kwotę 945.863 zł.

Postanowieniem z dnia 7 czerwca 2006r. Sąd Rejonowy w T. – XIII Wydział Gospodarczy dla Spraw Upadłościowych i Naprawczych wydał postanowienie o ogłoszeniu upadłości Przedsiębiorstwa (...) spółki z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w T., obejmującą likwidację jej majątku. Orzeczenie to uprawomocniło się dnia 6 lipca 2006r. (tom. I, k. 125).

W tym stanie rzeczy Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Okoliczności istotne dla wydania wyroku w niniejszej sprawie były między stronami niesporne. Wynikały one z przytoczonych powyżej kopii dokumentów przedłożonych przez powodów.

Powodowie wskazywali w uzasadnieniu pozwu na kilka okoliczności, które ich zdaniem uzasadniały żądanie pozwu. Podawali, że spółka, której byli jednymi udziałowcami, prowadziła działalność z zakresu hurtowej sprzedaży paliw płynnych. Rozwijała się ona w sposób zrównoważony i w latach 1995 – 2005 przynosiła z roku na rok coraz wyższe dochody. Załamanie miało miejsce w roku 2006 na skutek splotu wydarzeń w postaci: tymczasowego aresztowania członków zarządu i wspólników na prawie 3 miesiące, zakończenia postępowania podatkowego skutkującego wydaniem decyzji o wymierzeniu podatku akcyzowego w wysokości prawie dziesięciokrotnie przewyższającej narastający zysk za 10 lat działalności, utraty kredytu bankowego i kupieckiego. W uzasadnieniu pozwu powodowie opisywali postępowanie podatkowe prowadzone wobec spółki oraz przebieg postępowania karnego i upadłościowego. Wskazali, że „wydanie dziewięciu decyzji w przedmiocie podatku akcyzowego, tymczasowo aresztowanie członków zarządu, cofnięcie przez dostawcę kredytu kupieckiego, a przez bank kredytu odnawialnego spowodowało gwałtowne i natychmiastowe załamanie się kondycji finansowej spółki, co przełożyło się na jej niewydolność finansową i szybką utratę obrotów. W tej sytuacji złożenie wniosku o upadłość było w pełni uzasadnione i konieczne” (tom. I , k. 14).

Powodowie domagali się zasądzenia na swoją rzecz kwot (tom. I , k. 20):

- 5.991.344,09 zł „tytułem wartości utraconych udziałów spółki (majątku przedsiębiorstwa) i pozostałych jej składników”,

- 5.421.340,47 zł. tytułem „korzyści jakie mogliby osiągnąć gdyby nie prowadzone postępowanie podatkowe i egzekucyjne przez pozwanego działającego w oparciu decyzje niezgodne z prawem”.

Jak należy rozumieć – zdaniem Sądu a quo - powodowie widzą podstawę odpowiedzialności Skarbu Państwa w postępowaniu podatkowym dotyczącym spółki (...) oraz w postępowaniu karnym, które toczyło się przeciwko nim.

Zgodnie z art. 442¹ § 1 k.c. roszczenie o naprawienie szkody wyrządzonej czynem niedozwolonym ulega przedawnieniu z upływem lat trzech od dnia, w którym poszkodowany dowiedział się o szkodzie i osobie obowiązanej do jej naprawienia. Jednakże termin ten nie może być dłuższy niż dziesięć lat od dnia, w którym nastąpiło zdarzenie wywołujące szkodę.

W ocenie Sądu meriti, skoro prawomocny wyrok w sprawie karnej został wydany dnia 17 września 2015r., to od tej daty należy liczyć trzyletni bieg terminu przedawnienia. Ponieważ oskarżenie powodów w procesie karnym okazało się niezasadne, to z chwilą wydania wyroku przez sąd II instancji mieli oni podstawę subiektywnie oceniać, że doszło do wyrządzenia szkody oraz łączyć jej powstanie z działaniami Skarbu Państwa.

Powodowie wywodzą swoje roszczenia z faktu prowadzenia przeciwko nim postępowania karnego, a zwłaszcza ich aresztowania. Nie wykazali kiedy zainicjowano to postępowanie. Aresztowanie miało natomiast miejsce dnia 1 grudnia 2005r. Termin dziesięcioletni od tego zdarzenia upłynął więc z dniem 1 grudnia 2015r. Pozew został wniesiony dnia 23 marca 2016r., a więc po upływie tego terminu przedawnienia. Jego uwzględnienie byłoby jednak sprzeczne z zasadami współżycia społecznego (art. 5 k.c.) oraz pozbawiałoby powodów prawa do sądu (art. 45 ust. 1 Konstytucji). Powodowie nie mieli bowiem wpływu na bieg postępowania karnego, na to, że od daty postanowienia o ich aresztowaniu do dnia prawomocnego zakończenia sprawy upłynęło prawie 10 lat. Miało to natomiast decydujące znaczenie dla terminu przedawnienia roszczeń cywilnoprawnych i praktycznie pozbawiało ich możliwości ich dochodzenia, znacznie skracając przy tym termin trzyletni określony w art. 442¹ § 1 k.c. Jest natomiast zrozumiałe i zasadne, że czekali oni ze sformulowaniem tych żądań do czasu prawomocnego zakończenia procesu karnego.

Odnosnie postępowania podatkowego, Sąd pierwszej instancji stwierdził, co następuje:

Zgodnie z art. 417¹ § 2 k.c. jeżeli szkoda została wyrządzona przez wydanie prawomocnego orzeczenia lub ostatecznej decyzji, jej naprawienia można żądać po stwierdzeniu we właściwym postępowaniu ich niezgodności z prawem chyba, że przepis odrębny stanowi inaczej. Odnosi się to również do wypadku, gdy prawomocne orzeczenie lub ostateczna decyzja zostały wydane na podstawie aktu normatywnego niezgodnego z Konstytucją, ratyfikowaną umową międzynarodową lub ustawą.

Żadne takie orzeczenie nie zostało wydane w stosunku do decyzji wskazanych przez powodów np. poprzez stwierdzenie ich nieważności czy wznowienie postępowania. Decyzje te są prawomocne. Niektóre były korygowane w toku instancji. Od niektórych z nich były wnoszone skargi do Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego, który je oddalał, ale obecnie wszystkie te orzeczenia są prawomocne. Nie jest więc spełniona przesłanka określona w art. 417¹ § 2 k.c. Nie stwierdzono „we właściwym postępowaniu ich niezgodności z prawem”. Nie ma też „przepisu odrębnego”, który zwalniałby od tego wymogu.

Zdaniem Sądu a quo nie może też odnieść skutku zamierzonego przez powodów powoływanie się na wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 12 lutego 2015r. (sygn. akt SK (...)). Zgodnie bowiem z art. 190 ust. 4 Konstytucji orzeczenie Trybunału Konstytucyjnego o niezgodności z Konstytucją, umową międzynarodową lub ustawą aktu normatywnego, na podstawie którego zostało wydane prawomocne orzeczenie sądowe, ostateczna decyzja administracyjna lub rozstrzygnięcie w innych sprawach, stanowi podstawę do wznowienia postępowania, uchylecia decyzji lub innego

rozstrzygnięcia na zasadach i w trybie określonych w przepisach właściwych dla danego postępowania. Na ten tryb postępowania wskazuje też art. 417¹ § 2 zd. 2 k.c. Jest okolicznością niesporną w sprawie, że nie nastąpiło wznowienie postępowania co do decyzji wydanych przez organy celne, czy wyroków sądu administracyjnego. Sami powodowie to przyznają. Nie uchylono więc żadnej decyzji ze względu na to orzeczenie Trybunału. Sąd cywilny w niniejszym procesie nie jest natomiast uprawniony do badania zasadności orzeczeń organów administracji podatkowej czy sądu administracyjnego, w związku z wyrokiem Trybunału Konstytucyjnego.

Powodowie wskazali w uzasadnieniu pozwu (tom. I , k. 14), że na złożenie wniosku o upadłość spółki miało wpływ, między innymi, wydanie dziewięciu decyzji w przedmiocie podatku akcyzowego. Pomijają jednak okoliczność, że wniosek o upadłość został złożony dnia 10 kwietnia 2006r. Spółka powołała się w nim tylko na jedną decyzję - nr (...)(...) oraz na zarządzenie o zabezpieczeniu ruchomości w kwocie 945.863 zł. (tom I , k. 123). Faktycznie, w chwili złożenia wniosku była wydana tylko ta jedna decyzją, gdyż pochodzi ona z dnia 31 marca 2006r. Spółka nawet nie odwoływała się od niej. Była więc ona prawomocna. Czynienie obecnie zarzutu, że jej wydanie spowodowało szkodę, jest bezpodstawne w świetle wymogów stawianych przez art. 417¹ § 2 k.c. Pozostałe decyzje oraz wyroki sądu administracyjnego były wydane w okresie późniejszym.

Odnośnie postępowania karnego, Sąd pierwszej instancji stwierdził, co następuje:

Zgodnie z art. 417§ 1 k.c. za szkodę wyrządzoną przez niezgodne z prawem działanie lub zaniechanie przy wykonywaniu władzy publicznej ponosi odpowiedzialność Skarb Państwa lub jednostka samorządu terytorialnego lub inna osoba prawna wykonująca tę władzę z mocy prawa. Przesłanką odpowiedzialności określonej w tym przepisie jest „niezgodność z prawem”. Kwestia zawinienia nie ma natomiast znaczenia.

Powodowie błędnie łączą odpowiedzialność Skarbu Państwa z Izbą (...) w T.. Jak bowiem wynika z dołączonych do pozwu kopii dokumentów, postępowanie karne było prowadzone przez Prokuratora. On wnioskował o areszt, wnosił akt oskarżenia i popierał go przed sądem, odwoływał się od wyroku sądu I instancji. Wprawdzie stroną pozwaną był Skarb Państwa, ale nie zwalniało to powodów, reprezentowanych przez profesjonalnego pełnomocnika, od prawidłowego wskazania jego statio fisci.

Sąd a quo dodał, że nie jest działaniem niezgodnym z prawem wniesienie aktu oskarżenia nawet wtedy, gdy sprawa skończyła się uniewinnieniem oskarżonego. Jest tak dlatego, że prokurator nie działa bezprawnie, gdyż wykonuje swoje czynności w ramach obowiązującego porządku prawnego – ustawy o prokuraturze oraz przepisów kodeksu postępowania karnego. Art. 3 ust. 1 pkt 1 wówczas obowiązującej ustawy z dnia 20 czerwca 1985r. o prokuraturze (tekst jednolity - Dz. U z 2011r. , nr 270 poz. 1599 ze zm.) stanowił, że prokuratorzy wykonują swoje zadania przez prowadzenie lub nadzorowanie postępowań przygotowawczych w sprawach karnych oraz sprawowanie funkcji oskarżyciela publicznego przed sądami.

Poza tym, nie jest działaniem bezprawnym dokonana przez prokuratora interpretacja stanu faktycznego jako noszącego znamiona przestępstwa. Prokurator, tak jak każdy prawnik, dokonuje oceny danego stanu faktycznego pod kątem wystąpienia znamion czynu zabronionego – przestępstwa. Musi ocenić dowody, dokonać podporządkowania stanu faktycznego pod dyspozycję określonego przepisu prawa karnego. Weryfikację tej oceny dokonuje sąd. Wyniki postępowania przed tym organem, nie zawsze potwierdzają pierwotne założenie dokonane w akcie oskarżenia. O tym natomiast, że w niniejszej sprawie istniały podstawy do jego wniesienia świadczy chociażby to, że sąd I instancji przychylił się do wniosku o tymczasowy areszt dla powodów, a sąd II instancji podtrzymał to rozstrzygnięcie w mocy. Istniało uzasadnione podejrzenie popełnienia przestępstwa. Prokurator miał przecież świadomość ustaleń dokonywanych przez organy celne oraz wydawanych przez nie decyzji, jak również orzeczeń sądu administracyjnego. W tej sytuacji wszczęcie postępowania i wniesienie aktu oskarżenia było działaniem zgodnym z prawem. Prokurator musiał podejmować czynności, do których był zobowiązany.

Postępowanie prokuratora wszczynającego postępowanie karne nie było bezprawne, gdyż nie nosiło znamiona oczywistości w naruszeniu jakiegoś przepisu prawa, nie opierało się na dowodach nieistniejących, czy sfałszowanych.

Powodowie niczego przeciwnego nie wykazali w tym procesie. Jak należy rozumieć, wniosek o „niezgodności z prawem” działania organu państwa wyprowadzają oni tylko z faktu uniewinnienia ich przez sąd od czynów zarzucanych im w akcie oskarżenia. Jak już wskazano, rozumowanie to jest błędne, gdyż prowadziłoby ono do wniosku, że prokurator nie mógłby podjąć żadnych czynności w obawie przed potencjalną możliwością uniewinnienia oskarżanego i narażenia przez to Skarbu Państwa na odpowiedzialność z art. 417 § 1 k.c.

W ocenie Sądu meriti wobec braku podstaw odpowiedzialności Skarbu Państwa, zbędne było przeprowadzanie dowodów na okoliczność istnienia związku przyczynowego oraz wysokości poniesionej – według twierdzeń powodów - szkody. Dlatego Sąd oddalił wnioski dowodowe zgłoszone przez nich o przesłuchanie świadków oraz o dopuszczenie dowodu z opinii biegłych.

Skoro powodowie przegrali sprawę, to zgodnie z art. 98 § 1 k.p.c. i art. 99 k.p.c. byli oni zobowiązani do zwrotu kosztów procesu na rzecz Prokuratorii Generalnej Skarbu Państwa w W.. Od obowiązku tego nie zwalania ich uzyskanie zwolnienia od kosztów sądowych – przez J. D. w całości (tom. VI, k. 1242), a przez J. J. – ponad kwotę 2.000 zł. (tom. VI, k. 1243) - art. 108 ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych. Wysokość wynagrodzenia radcy Prokuratorii została określona na podstawie § 2 pkt 7 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015r. w sprawie opłat za czynności adwokackie (Dz. U. poz. 1800). Wynosi ono 14.400 zł. Zgodnie z art. 105 § 1 k.p.c. współuczestnicy sporu zwracają koszty w częściach równych. Dlatego od każdego z powodów zasądzono kwotę 7.200 zł.

Wobec przegrania sprawy przez powodów, nieuiszczone koszty sądowe nie obciążają żadnej ze stron (abstrahując w tym miejscu od treści art. 94 ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych) - por. art. 113 ust. 1 ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych i art. 98 § 1 k.p.c.

Powyższe orzeczenie w całości zaskarżyli apelacją powodowie i zarzucając:

1. nierozpoznanie istoty sprawy, w rozumieniu art. 386 § 4 k.p.c., z tego powodu, iż sąd pierwszej instancji nie orzekł w ogóle merytorycznie o żądaniach powodów, a ponadto zaniechał zbadania materialnej podstawy żądania pozwu ograniczając się do stwierdzenia, iż „nie spełniono przesłanki określonej w art. 417¹ § 2 k.c. tj. iż „nie stwierdzono we właściwym postępowaniu niezgodności z prawem przedmiotowych decyzji podatkowych”, co uniemożliwia rozpoznanie sprawy odszkodowania od Skarbu Państwa,

2. obrazę przepisów prawa materialnego:

a) art. 77 ust 1 Konstytucji RP w zw. z art. 8 ust 2 Konstytucji RP oraz art. 45 ust 1 Konstytucji RP poprzez ich niezastosowanie i pozbawienie powodów prawa do sądu oraz prawa do wynagrodzenia szkody, jaka została im wyrządzona przez niezgodne z prawem działanie organu władzy publicznej,

b) art. 77 ust 1 Konstytucji RP w zw. z art. 417¹ § 2 k.c., poprzez ich błędną wykładnię i pozbawienie powodów prawa do wynagrodzenia szkody i nierozpoznanie sprawy w zgodzie z wykładnią prokonstytucyjną przepisów dotyczących odpowiedzialności Skarbu Państwa i bezzasadne przyjęcie, że wskazanie przez powodów podstawy prawnej dochodzonego roszczenia jest wiążące dla sądu i zwalnia go od oceny roszczenia w aspekcie wszystkich przepisów prawnych, które powinny być zastosowane, jako mające oparcie w ustalonych faktach,

c) art. 77 ust 2 Konstytucji RP w zw. z art. 417¹ § 2 k.c., poprzez ich błędną wykładnię i zamknięcie stronie drogi do dochodzenia odszkodowania od Skarbu Państwa i naruszenie istoty prawa do wynagrodzenia szkody wyrządzonej przez niezgodne z prawem działanie organów władzy publicznej,

d) art. 2 Konstytucji RP w zw. z art. 31 ust 3 w zw. z art. 417¹ § 2 k.c., poprzez zaakceptowanie wykładni przepisów dotyczących odpowiedzialności Skarbu Państwa pozbawiających możliwości dochodzenia przez powodów odszkodowania od Skarbu Państwa w sytuacji stworzenia pułapki legislacyjnej, w efekcie której rzetelny podatnik (spółka powodów) nieświadomie przyjmując nieprawdziwe oświadczenia od oszustów podatkowych stracił swój byt

w wyniku działań organów podatkowych i organów ścigania działających na podstawie tychże przepisów i został prawomocnie wykreślony z rejestru KRS-u, przez co uniemożliwiono dochodzenie słusznego odszkodowania,

e) art. 417² k.c. poprzez jego niezastosowanie,

3. obrazę przepisów postępowania przyjętych za podstawę orzeczenia, które to uchybienia miały wpływ na treść zaskarżonego wyroku, a to:

a) art. 321 § 1 k.p.c. w zw. z art. 187 § 1 k.p.c. poprzez pominięcie przy ocenie roszczenia powodów wszystkich przepisów prawnych, które powinny być zastosowane, jako mające oparcie w ustalonych faktach, w tym art. 77 ust 1 Konstytucji RP,

b) art. 217 § 1 k.p.c. w zw. z art. 227 k.p.c. przez uniemożliwienie powodom przeprowadzenie dowodów wskazanych w pozwie i nieprzeprowadzenie zgłoszonych prawidłowo dowodów, podczas gdy dowody te dotyczą okoliczności mających dla sprawy istotne znaczenie, a sporne okoliczności nie zostały dostatecznie lub w ogóle wyjaśnione,

c) art. 233 § 1 i 2 k.p.c. zw. z art. 328 § 2 k.p.c. poprzez przekroczenie granic swobodnej oceny dowodów przeprowadzonych w sprawie, dokonanej wbrew zasadom logiki i doświadczenia życiowego polegających m.in. na weryfikowaniu i wartościowaniu wyroków uniewinniających: Sądu Rejonowego w T. z dnia 23 grudnia 2014 roku, o sygn. II K (...), Sądu Okręgowego w T. z dnia 17 września 2015 roku, sygn. akt IX Ka (...), poprzez uznanie, iż uniewinnienie powodów w procesie karnym nie ma żadnego wpływu na ocenę zasadności i prawidłowości wydanych w sprawie decyzji podatkowych w kontekście wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 12 lutego 2015 roku, sygn. akt SK (...) oraz wyroku Europejskiego Trybunału Praw Człowieka (dalej: ETPCz) z dnia 23 października 2014 r. w sprawie M. T. przeciwko Portugalii (skarga nr (...)), w sytuacji gdy jest inaczej;

wnieśli o:

1. uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi I instancji,
2. zwrot uzasadnionych wydatków według przedstawionego spisu, poczynionych na ustanowienie jednego pełnomocnika, a w jego braku według norm przepisanych.

Sąd Apelacyjny ustalił i zważył, co następuje:

Apelacja powodów w części okazała się uzasadniona, jednakże z innych przyczyn, niż w niej wskazane.

Sąd Apelacyjny podziela i przyjmuje za swoje wszystkie istotne dla rozstrzygnięcia ustalenia Sądu pierwszej instancji oraz dokonaną ocenę prawną, opisane szczegółowo w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku, o ile poniżej nie uznał odmiennie.

1. Na wstępie, przypomnieć należy ugruntowaną w judykaturze regułę, a mianowicie, że w wypadku wyroku oddalającego apelację, wydanego na podstawie materiału zgromadzonego w postępowaniu w pierwszej instancji, sąd odwoławczy nie musi powtarzać dokonanych prawidłowo ustaleń; wystarczy stwierdzenie, że ustalenia sądu pierwszej instancji podziela i przyjmuje za własne. Konieczne jest jednak ustosunkowanie się do wszystkich zarzutów apelacji (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 23 lutego 2006 r., II CSK 126/05, niepublikowany, zamieszczony w LEX nr 179973).

Przywołać także należy zasadę, według której Sąd drugiej instancji rozpoznający sprawę na skutek apelacji nie jest związany przedstawionymi w niej zarzutami dotyczącymi naruszenia prawa materialnego, wiąże go natomiast zarzuty dotyczące naruszenia prawa procesowego; w granicach zaskarżenia bierze jednak z urzędu pod uwagę nieważność postępowania (por. uchwała składu 7 sędziów Sądu Najwyższego z dnia 31 stycznia 2008 r., III CZP 49/07, opublikowana w OSNC 2008 z. 6 poz. 55).

2. Zgodzić się należy z Sądem Okręgowym, że w istocie z wypowiedzi powodów nie można było jednoznacznie wywnioskować w czym upatrywali oni podstawowe źródła swoich szkód. Generalnie bowiem był to konglomerat różnorodnych zdarzeń, począwszy od zastosowania wobec nich tymczasowego aresztowania, a skończywszy na decyzjach podatkowych, na mocy których nałożono na nich obowiązek zwrotu akcyzy, co w konsekwencji doprowadziło do zakończenia działalności prowadzonej przez nich spółki.

Mając w tym zakresie określone wątpliwości, Sąd Apelacyjny na rozprawie w dniu 14 lutego 2018 r. (k. 1659 akt) zapytał pełnomocnika powodów o wyjaśnienie tych kwestii. Pełnomocnik stwierdził, że „głównym źródłem szkody było aresztowanie powodów i zabezpieczenie rachunku bankowego. Następny ciąg zdarzeń ostatecznie doprowadził do upadłości spółki, nie udało się jej uratować”.

W związku z tym, że takie stanowisko odbiega w pewnym zakresie od treści zarzutów zawartych w apelacji powodów, zdaniem Sądu ad quem, należało ponownie podejść do sprawy dwuaspektowo. Zatem, zaistniały podstawy po temu, aby dokonać analizy pod kątem zdarzenia wywołującego szkodę w postaci tymczasowego aresztowania powodów oraz pod kątem zdarzenia wywołującego szkodę w postaci wydanych decyzji administracyjnych (podatkowych).

3. Bezspornym jest w sprawie, że powodowie byli tymczasowo aresztowani, a następnie zostali prawomocnie uniewinnieni od popełnienia zarzucanych im czynów.

W myśl art. 421 k.c. przepisów art. 417, art. 417¹ i art. 417² nie stosuje się, jeżeli odpowiedzialność za szkodę wyrządzoną przy wykonywaniu władzy publicznej jest uregulowana w przepisach szczególnych.

Jednym z klasycznych przykładów szczególnego uregulowania są przepisy art. 552-558 k.p.k. Jednoznacznie należy przyjąć, że wskazane przepisy Kodeksu postępowania karnego wyłączają możliwość zastosowania przepisów Kodeksu cywilnego, chyba, że co innego wynika, bądź z przepisu prawa (art. 553 § 3 k.p.k.), bądź z utrwalonej wykładni judykatury i nauki prawa, bazującej na tym, że w istocie analizowana problematyka dotyczy roszczeń cywilnoprawnych. Podkreślenia również wymaga, że art. 552-558 k.p.k. regulują szczególny tryb postępowania w zakresie rozpoznawanych roszczeń. Zaś w myśl art. 558 k.p.k. w sprawach o odszkodowanie za niesłuszne skazanie, tymczasowe aresztowanie lub zatrzymanie przepisy Kodeksu postępowania cywilnego stosuje się tylko w kwestiach nieuregulowanych w niniejszym kodeksie.

Bezspornym jest, że w sytuacji, w której osoba tymczasowo aresztowana, następnie zostaje uniewinniona bądź postępowanie wobec niej zostaje umorzone, znajdzie zastosowanie art. 552 § 4 k.p.k., w myśl którego odszkodowanie i zadośćuczynienie przysługuje również w wypadku niewątpliwie niesłusznego tymczasowego aresztowania lub zatrzymania (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 17 marca 2015 r., V KK 417/14, KZS 2015/6/55).

Po drugie, również nie powinno być spornym, że jeżeli źródłem szkody jest fakt zastosowania niewątpliwie niesłusznego tymczasowego aresztowania, to wszelkie roszczenia wywodzone z tego zdarzenia (odszkodowanie i zadośćuczynienie) muszą być – bez wyjątku – dochodzone w trybie określonym przepisami art. 552-558 k.p.k.

Tymczasem powodowie – co zostało potwierdzone wypowiedzią ich pełnomocnika na rozprawie w dniu 14 lutego 2018 r. – jako jedno (podstawowe) ze źródeł poniesionej szkody wskazali fakt tymczasowego aresztowania. W takiej sytuacji, Sąd cywilny nie mógł orzekać, gdyż zgodnie z art. 554 k.p.k. sądem właściwym jest odpowiedni Sąd karny. Nadto, aktualnie w myśl art. 554 § 2 k.p.k. Sąd okręgowy orzeka wyrokiem na rozprawie w składzie jednego sędziego. Jednakże w momencie, gdy niniejsza sprawa została wszczęta obowiązywał art. 554 § 2 k.p.k. zgodnie z którym Sąd okręgowy orzekał wyrokiem na rozprawie w składzie jednego sędziego i dwóch ławników.

W rezultacie, poza tym, że sprawa winna być rozpoznana przez Sąd karny, to nadto postępowanie przed Sądem a quo, w części dotyczącej roszczeń wywodzonych z faktu tymczasowego aresztowania, było dotknięte nieważnością, gdyż zgodnie z art. 379 pkt. 4 k.p.c. nieważność postępowania zachodzi jeżeli skład sądu orzekającego był sprzeczny z przepisami prawa albo jeżeli w rozpoznaniu sprawy brał udział sędzia wyłączony z mocy ustawy.

W takiej sytuacji – zgodnie z art. 386 § 2 k.p.c. - w razie stwierdzenia nieważności postępowania sąd drugiej instancji uchyla zaskarżony wyrok, znosi postępowanie w zakresie dotkniętym nieważnością i przekazuje sprawę sądowi pierwszej instancji do ponownego rozpoznania.

Oczywiście, mogła być również rozważana sytuacja przewidziana w art. 386 § 3 k.p.c., gdyż powodowie zgłosili jednocześnie wnioski odszkodowawcze przed Sądem karnym. Jednakże analiza poszczególnych akt, a w szczególności zapadłych orzeczeń, prowadzi do wniosku, że w sprawie o sygn. akt II Ko (...), powód J. J. domagał się zadośćuczynienia i odszkodowania, o czym orzekł Sąd karny. Jednakże, jak się wydaje podstawy faktyczne, z których powód wywodził roszczenie w zakresie odszkodowania, w sprawie karnej i w niniejszej sprawie, nie pokrywają się. Zatem, kwestia ta wymaga zbadania przez właściwy Sąd karny. Z kolei, w sprawie o sygn. akt II Ko (...), powód J. D. domagał się tylko zadośćuczynienia, o czym orzekł Sąd karny. W przedmiotowej sprawie zaś, domagał się odszkodowania. Zatem, i w tym zakresie kwestię tę winien zbadać właściwy Sąd karny.

4. Przechodząc aktualnie do oceny zarzutów wskazanych w petitum apelacji należy wstępnie stwierdzić, że okazały się one nietrafne.

Aby uzasadnić powyższą tezę należy nawiązać do drugiego aspektu wskazywanych przez powodów źródeł poniesionej przez nich szkody, a mianowicie do zapadłych decyzji administracyjnych (podatkowych). Bezspornym jest w sprawie, że żadna z tych decyzji nie została wzruszona w jakimkolwiek trybie.

Sąd a quo uznał, że w tym wypadku należy dokonać merytorycznej oceny w kontekście przepisu art. 417¹ § 2 k.c., w myśl którego jeżeli szkoda została wyrządzona przez wydanie prawomocnego orzeczenia lub ostatecznej decyzji, jej naprawienia można żądać po stwierdzeniu we właściwym postępowaniu ich niezgodności z prawem, chyba że przepisy odrębne stanowią inaczej. Odnosi się to również do wypadku, gdy prawomocne orzeczenie lub ostateczna decyzja zostały wydane na podstawie aktu normatywnego niezgodnego z Konstytucją, ratyfikowaną umową międzynarodową lub ustawą.

Sąd meriti uznał, że powyższy przepis wymaga prejudykatu, a powodowie – co jest bezsporne – takowego nie posiadają. Niewątpliwie, rzeczone decyzje administracyjne nakazujące zwrot akcyzy nie zostały uznane za niezgodne z prawem w jakimkolwiek trybie.

Powodowie – jak się wydaje – ostatecznie podzielili stanowisko Sądu pierwszej instancji, jednakże uznali, że w okolicznościach rozpoznawanej sprawy, zachodziły przesłanki do bezpośredniego zastosowania przepisów Konstytucji RP, w szczególności art. 77 ust. 1 i 2.

W sumie powodowie zwrócili uwagę na dwa zagadnienia związane z powyższym problemem. Po pierwsze, zarzucili niekonstytucyjność art. 417¹ § 2 k.c. w tej części, w której nakłada na nich konieczność uzyskania prejudykatu, pomimo, że nie jest to możliwe. Po drugie, wskazali, że w powyższej sytuacji, Sąd orzekający powinien bezpośrednio zastosować przepisy Konstytucji RP i w ramach stosowania prawa samodzielnie rozstrzygnąć kwestię niezgodności z prawem przedmiotowych decyzji podatkowych.

Gdy chodzi o pierwsze zagadnienie, to co do zasady konstytucyjność danej normy prawnej powinna być zbadana przez Trybunał Konstytucyjny. Przyjmując nawet, że badanie mogłoby się odbyć w oparciu o tzw. koncepcję rozproszonego badania konstytucyjności, w ocenie Sądu ad quem w przedmiotowej sprawie, a priori brak podstaw do takiego postępowania. Nie można bowiem zapominać, że aktualnie obowiązujące przepisy dotyczące odpowiedzialności odszkodowawczej władzy publicznej, zostały wprowadzone do Kodeksu cywilnego właśnie w wyniku zbadania poprzednich norm prawnych przez Trybunał Konstytucyjny w wyroku z dnia 4 grudnia 2001 r., SK 18/00, OTK 2001, nr 8, poz. 256. W orzeczeniu tym wskazano m.in., że regulacja zawarta w art. 77 ust. 1 Konstytucji RP nie jest powtórzeniem zasad ukształtowanych w ramach prawa powszechnego, ale wprowadza nowe, samodzielne treści, które muszą być uwzględnione na poziomie regulacji ustawowej, przede wszystkim zawartej w kodeksie cywilnym (por. G.

Bieniek, J. Gudowski (red.), Kodeks cywilny. Komentarz. Tom III. Zobowiązania. Część ogólna, wyd. II, WKP 2018, teza 12 do art. 417).

W rezultacie, z powyższej wypowiedzi Trybunału Konstytucyjnego wynika, że widział on potrzebę wprowadzenia do Kodeksu cywilnego nowych rozwiązań prawnych. Refleksem tego wskazania była nowela z 2004 r., w wyniku której wprowadzono aktualnie obowiązujące przepisy dotyczące odpowiedzialności władzy publicznej, tj. art. 417, 417¹ i 417² k.c. przy uwzględnieniu oczywiście normy wynikającej z art. 421 k.c. Innymi słowy, powyższe przepisy zostały wprowadzone do Kodeksu cywilnego właśnie w wyniku badania konstytucyjności poprzednio obowiązujących norm prawnych.

Zatem, zdaniem Sądu Apelacyjnego konstytucyjność aktualnie obowiązujących przepisów obejmujących odpowiedzialność władzy publicznej, była już przedmiotem analizy.

Wskazać należy, że powyższa wypowiedź Trybunału Konstytucyjnego, zawarta w wyroku z dnia 4 grudnia 2001 r., ma jeszcze jedno znaczenie. Odpowiada bowiem na drugie z zagadnień nurtujących stronę powodową. Otóż, Trybunał Konstytucyjny jednoznacznie stwierdził, że nowe rozwiązania prawne „muszą być uwzględnione na poziomie regulacji ustawowej, przede wszystkim zawartej w kodeksie cywilnym”. Rezultatem tego założenia – jak już wcześniej wskazano – było wprowadzenie do Kodeksu cywilnego art. 417, 417¹ i 417² k.c. Sąd ad quem w pełni akceptuje pogląd, że w przypadku kompleksowego uregulowania w Kodeksie cywilnym odpowiedzialności odszkodowawczej władzy publicznej, brak podstaw do bezpośredniego stosowania w tym zakresie przepisów Konstytucji RP, w szczególności art. 77 ust. 1.

W konsekwencji zarzuty podniesione w petitum apelacji w punktach: 1, 2 a)-d), 3 a) okazały się nietrafne. Błędny okazał się również zarzut wskazany w punkcie 3 b) petitum apelacji, ponieważ zbędnym było przeprowadzanie postępowania dowodowego w sytuacji, gdy strona powodowa nie dysponowała wymaganym prejudykatem, co czyniło powództwo niezasadnym już a priori. Z kolei, zarzut wyartykułowany w punkcie 3 c) był niezasadniony w kontekście argumentacji zawartej w punkcie 3 niniejszego uzasadnienia.

Chybiony okazał się także zarzut wskazany w punkcie 2 e) petitum apelacji. W zakresie roszczeń wywodzonych z faktu tymczasowego aresztowania, jego niezasadność wynika wprost z art. 421 k.c. Natomiast, w pozostałym zakresie jego nietrafność wynika z istoty instytucji zawartej w art. 417² k.c.

Przypomnieć należy, że w myśl tego przepisu, jeżeli przez zgodne z prawem wykonywanie władzy publicznej została wyrządzona szkoda na osobie, poszkodowany może żądać całkowitego lub częściowego jej naprawienia oraz zadośćuczynienia pieniężnego za doznaną krzywdę, gdy okoliczności, a zwłaszcza niezdolność poszkodowanego do pracy lub jego ciężkie położenie materialne, wskazują, że wymagają tego względy słuszności.

Poszkodowany nie może na podstawie komentowanego przepisu żądać odszkodowania za każdą szkodę, lecz tylko za szkodę poniesioną na osobie (nie w mieniu). Szkoda na osobie powstaje wskutek uszkodzenia ciała lub wywołania rozstroju zdrowia (art. 444) i wtedy poszkodowany może żądać nie tylko naprawienia szkody majątkowej (por. art. 444), ale i zadośćuczynienia pieniężnego za doznaną krzywdę (por. art. 445) - por. G. B., J. G. (red.), op. cit., teza 4 do art. 417²).

W przedmiotowej sprawie, nie powinno być żadnych wątpliwości, że dochodzone przez powodów odszkodowanie związane jest ze szkodą w ich mieniu.

Na koniec podkreślenia wymaga, że dołączone do apelacji decyzje (k. 1610-1629 akt), nie świadczą o tym, że w okolicznościach faktycznych rozpoznawanej sprawy, nie jest możliwe uzyskanie wymaganego prejudykatu. Wręcz przeciwnie, problem polega jedynie na tym, aby czynności podjął uprawniony podmiot. Należy bowiem

podkreślić, że powodowie oraz prowadzona przez nich spółka z o.o., której też są jedynymi wspólnikami, to mimo wszystko są dwa odrębne od siebie podmioty prawa.

Mając powyższe na względzie Sąd Apelacyjny orzekł jak w punkcie II (drugim) sentencji na podstawie art. 386 § 2 k.p.c., oddalając jednocześnie apelację w pozostałej części w punkcie III (trzecim) sentencji na podstawie art. 385 k.p.c.

O kosztach postępowania odwoławczego podjęto rozstrzygnięcie na podstawie art. 108 § 1, art. 98 i art. 99 k.p.c. w zw. z § 15 ust. 1 w zw. z § 2 ust. 9 w zw. z § 10 ust. 1 pkt. 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie (Dz. U. z 2015 r., poz. 1800 ze zm.). Na koszty te składało się wynagrodzenie radcy Prokuraturii Generalnej RP, należne od każdego z powodów z osobna, ponieważ łączyło ich współuczestnictwo formalne (por. uchwała Sądu Najwyższego z dnia 8 października 2015 r., III CZP 58/15, OSNC 2016/10/113). Nadto, skutek wniesionej apelacji w postaci częściowego uchylecia zaskarżonego wyroku i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi pierwszej instancji, ale właściwemu wydziałowi karnemu, nastąpił niezależnie od treści apelacji. Stąd, w części objętej postępowaniem stricte cywilnym, pełnomocnikowi pozwanego należało się wynagrodzenie w pełnej wysokości.